

مطالعه‌ای در مورد نحوه گرده‌افشانی در «به» (*Cydonia oblonga* L)

رضوی، فرزانه

عضو هیئت علمی مرکز تحقیقات کشاورزی چهار محال و بختیاری

«به» با نام علمی *Cydonia oblonga* از خانواده رزاسه و زیر خانواده پوموئیده بوده و منشأ تنوع ژنتیکی آن ایران و غرب ترکیه می‌باشد. «به» در دنیا نه تنها به عنوان پایه‌ای پا کوتاه کننده برای کلابی مطرح است بلکه از جنبه‌های مختلف دارویی، صنعتی، غذایی و زینتی حائز اهمیت می‌باشد. تحقیق حاضر از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۷۷ در باغات انتخابی «به» در مناطق عمده تولید «به» در استان اصفهان با هدف شناسایی ژنوتیپ‌های بومی «به» و نیز بررسی کلی خصوصیات رشد، رویشی و زایشی «به» انجام گرفت و بخش مهمی از این تحقیق شامل بررسی وضعیت گرده‌افشانی در «به» مطالعه خواص جوانه‌های برگ و گل، درصد عقیم بودن مادگی در گل «به»، چگونگی روند تکامل اندامهای گل و برگ و غیره بوده که در یکی از باغات انتخاب شده با ژنوتیپ Z یا «به» ته صاف اصفهان که عمده‌ترین ژنوتیپ «به» در اصفهان می‌باشد در طی دو مرحله خواب (اواخر زمستان) و مرحله گلدهی (اواسط فروردین تا اواخر اردیبهشت) اجرا گردید. در مرحله اول از جوانه‌های زایشی و رویشی «به» در زمانهای متوالی به صورت تصادفی نمونه‌گیری شده و صفات ظاهری و درونی آنها بررسی و مقایسه شدند (بوسیله بینوکولر). در مرحله دوم، درصد عقیم بودن مادگی در گل‌های «به» بر اساس شمارش گل‌های دارای تخمدانهای ناقص مورد بررسی قرار گرفت. همچنین نحوه گرده‌افشانی در «به» بر اساس طرح آماری بلوک‌های کامل تصادفی با ۴ تیمار مختلف گرده‌افشانی (خودگرده‌افشانی، دگر گرده‌افشانی، بدون گرده‌افشانی یا پارتنوکاری و تیمارشاهد) و سه تکرار یا بلوک بررسی گردید. بر اساس نتایج مطالعات، محل قرارگیری

جوانه برگ و گل در «به» صفات ظاهری جوانه‌ها و تفاوت آنها تعیین گردید. مطالعه اندامهای درونی جوانه رویشی نشان داد که گنبد مریستمی برگ‌زا در جوانه رویشی «به» بر خلاف اکثر گیاهان که به صورت محدب است، به صورت مقعر است. همچنین مطالعه اندامهای درونی جوانه زایشی در زمانهای مختلف نشان داد که گل انگیزی و تکامل اندامهای گل در ابتدای فصل رشد جاری بلافاصله قبل از باز شدن گل صورت می‌گیرد. میزان عقیم بودن مادگی در گل «به» ۲۰ درصد است و «به» یک گیاه خود کرده‌افشان بوده و حالت پارتنوکاری در آن دیده نمی‌شود.